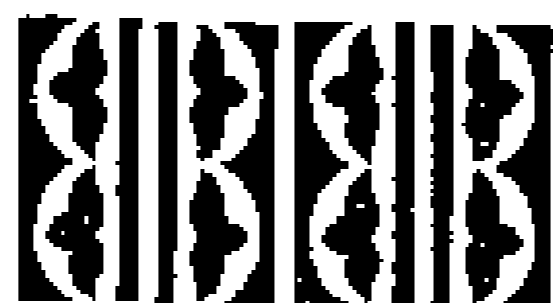

КӨРҮМ
АЙНАБЕКОВ

ТУНҒЫШ
КҮТӘП

КӘРІМ
АЙНАБЕКОВ

ТҮН, ЗЫШ
КҮТМӘ

ӨЛЕНДЕР

«Жалын» баспасы
Алматы — 1977 жыл.

Айнабеков Кәрім.
А-31 Тұңғыш кітап. Өлеңдер. Алматы,
«Жалын», 1977.
32 бет.

Торғайлық Кәрім Айнабековтың тұңғыш кітабындағы өлеңдер замандас, жасампаз дәуір, жастық, махаббат, ерлік, достық жайлы сыр шертеді.

Қаз. 2

ИБ № 172

У $\frac{70303-157}{408(07)77}$ 141—77

© «Жалын» баспасы — 1977

*Бұл кітабым
анам Айзадаға ескерткіш.
Автор.*

* * *

Тірліктің жолы бұралаң
Болғанмен тауы, тасы бар,
Кеудемде менің мың алан,
Сезімдер бұрқап, шашылар.

Ұмытып кейде өзімді,
Сұңқар боп ұшып қиянға,
Төменге қадап көзімді,
Беріліп жүрем қиялға.

Сәттерім менің баршылық,
Қайғыға кейде малынған.
Қамалап келіп таршылық,
Қамалым сансыз алынған.

Әйткенмен күннің шуағын,
Жаныма шипа дәру ғып.

Адалдық болып тұрағым,
Сенімді келем қару ғып.

* * *

Қанша ғұмыр жасарымды білем бе,
Үйімде жоқ жасау-жиһаз, кілем де.
Бірте-бірте сызаттанған түсті әжім,
Ақ арулар сұқтанатын реңге.

Арман емес көп жасау да, баю да
Жол бермеймін мақсатымнан таюға —
Достарым бар — байлығым сол сарқылмас,
Дастарқан ғып жанын мәңгі жаюға.

* * *

Трактор үні жетеді шалқып шалғайдан,
Бұл күнде далам бусанып жатып толғайды ән.
Қарлығаш-көктем қарақат көздерге нұр
кұйып,
Төгеді жырын бұлбұл әуезді таңдайдан.

Қызғалдақ жалау қыраттар сайын желбіреп,
Береке, байлық, ризық, пейіл келді деп.
Жарықтық көктем көгершіндерін шарлатты,
Аққулар қонды айналып айна көлді кеп.

Қеудемнен менің ұшпасын бүгін «күй» неге! —
Сыбызғы жаным малынып алау дүниеге.
Терімді төктім ырысым болып өңсін деп,
Таңдайы кепкен шілдеде.

МЕНІҢ ШЫНДЫҒЫМ

Жұмысшымын, атом күшін меңгерген,
Құт, береке, байлық тапқан шөлдерден.
Күнге жоны тілімденген даланы,
Саялы етіп, құла күзге өң берген.

Қең жайлауда мал күзеткен қойшымын,
Қалаларды жалғастырған жолшымын.
Тыныштықтың туы менің қолымда,
Көкірегімде дүние жазы — өршіл үн!

Мақташымын, «ақ алтынды» теретін,
Диқаншымын мол өнімді беретін.
Емеспін мен соғысқұмар қарақшы,
Түн жамылып, құзғын болып төнетін.

Сол құзғынды ататұғын аңшымын,
Тіл үйіріп бал беретін балшымын.
Миллиондаған жұмысшының бірімін
Осы менің құдірестім — бар шыным.

Уа, достар, зеңгір көктен салбырап,
Түстік пе біз, жігіт болып балбырап.
«Жок» дейсіңдер!

кейде біздер неліктен,
Аналарды қынжылтамыз ал, бірақ?..

Бізге аналар қаншама еңбек етпеді,
Адам болып, мақсатыңа жет деді.
Аналарға кім тең келер теңесек,
Ана!

Ана — күн ғой шырқау көктегі.

Армандары кең әлеммен шектелген,
Аналар ғой түн ұйқысын төрт бөлген.
Аналар ғой өтсе дейтін жан балам,
Сүрінбестен «өмір» атты өткелден.

Біздер үшін маңдай терін — тапқанын,
Арнаймын деп, таңның қалай атқанын.
Елейді ме ғазиз жандар, сірә да,
Бейнетпенен күннің-дағы батқанын.

Біз сәбиміз аналардың алдында,
Еркелейміз солар еккен шалғында.
Аналарға бас иеміз әрқашан!
Бас иемейміз біздер қатал тағдырға.

* * *

Өмір теңіз, дәуір атты кемеммен,
Тірлігімді алға сүйреп келем мен.
Шалқардағы шағаладай тынбаймын,
Бар ғұмырым өтсе екен деп өлеңмен.

Келешегім күлімдейді нұр тұнған,
Аярым жоқ жаз дидарлы жұртымнан.
Адамдар ғой тарататын жылуын,
Жұдырықтай жүрегіме бұлқынған.

Жылулары ғұмыр бойы маған құт,
Айтқандарын шын ниетпен алам құп.
Адамдардың бас-басына қашан да,
Тілейтінім — махаббат пен амандық!

ТІЛЕМЕЙМІЗ СОҒЫСТЫ

...Туған жерін, іңгалаған бөпесін,
Туған елін, жас жұбайын, шешесін.
Қорлатпауға миллиондардың бірі боп,
Қеткен екен қан майданға көкешім.

Естімедім зеңбіректің күркірін,
Естімедім танктердің зіркілін.
Мен білмедім ол күндерді аңшы боп,
Адамдардың аңдатынын бір-бірін.

Қайғыменен талай адам зар қақты.
Азаматты обыр соғыс жалмапты.
Еске сақтап жүретіндей бейнесін
Жан әкемнің суреті де қалмапты.

Жарым көңіл бір көруге құштар ма!—
Бақытты едім балдақты әке құшқанда.
...Соғыс деген сөзді ұмытқым келеді
Алаңда анау ақ көгершін ұшқанда.

ҚЫЗЫЛОРДА

(баллада)

Қызылорда,
Қызылорда!
Қызың көп деп қыдыру боп ермегім
Қызық іздеп келмедім.
Алып келген
Бір соқпағы тағдырдың.
Асфальтыңда әлде ізімді
Айқұш-ұйқыш қалдырдым.
Аршимын деп күйкі тірлік батпағын,
Келдім саған!
Құрылысыңа аттандым.
Мен өзіңнің ауыр-ауыр тастарыңды көтердім,
Мен өзіңнің аспаныңа электрден от өрдім.
Мен өзіңде жаздым алғаш, өмірімнің
дастанын,
Мен өзіңде сапарымның жаңа жолын
бастадым.

* * *

Қызылорда
Тамылжыған көктемде,
Құрылысында кезіктім мен өткенге.
Экскаватор «жирафтың»
Болат тісті тұмсығы,
Омыртқасын күтірлетіп зираттың,
Алып шықты дулығаны...
Тоғыз қабат тор сауыт...
Қайқы кылыш...

Ожауына жабысыпты алыптың,
Көз жасындай мөлтілдеген халықтың,
Керде жатыр шіріп кеткен қазына,
Құлақ қойдым ғасырлардың сазына...
...Әрірек бір заман екен,
Күннің көзін қып-қызыл өрт алады екен,
Қап-қара аспан түнеріпті,
Шаң-тозаңнан ажыратып болмайды,
Кімдер тірі...
Кім өліпті...
Ат тұяғы
Жерде жатқан жай тастан,
Шақпақ шағып,
Екі батыр айқасқан...
Кімдер сонау, самсаған ат сары қолдар?
Қалмақтар ма қаптай шапқан,
Мүмкін олар мықыр атты монғолдар.
Күңіrentіп даланы,
Жетім етіп баланы,
Барады, әне
Адам қанын былш-былш кешіп тұяқтары
аттардың.
Сар даланы бұл апаттан сақтар кім?!
Жер астынан қазып алдым сарайларды,
Шежіренді ақтардым...
Ақ мешіттер...
Ақ мешіттер...
Тарс жабылған қайырымы жоқ,
Қатты есіктер!
Сол бір жылдар сүрлеуі емес елестің,

Тарих шындық
Сұмдық-сұмдық
Жасыра алмас оны ешкімі

Қызылорда
Сені және ұланғайыр елімді.
Аршып алған соры қалың таланнан,
Тіршілікке ұлы нұсқа — Ленинді,
Күнде көрем алаңнан.

ҚАМҚОРЫМ

Тірліктің жете алмай есебіне,
Сұм соғыс созылар деп неше күнге,
Бейхабар, әл-дәрменсіз жатқан сұлық,
Жұпыны жадағайлау төсегімде.

«Өзіңе ескерткішім — бесіктегім»
Деп әкем қан майданда кесіп демін.
Кеткенін айтып анам егіледі,
Сақтай гөр дегенін тек есітемін.

Басында дағарадай сәлдесі бар
Молдасы, бақсы, балгер, кәлпесі бар.
— Сфу! Талып кеттім...
Ессізбін, жалғасты ма арбасулар.

Арайлап күн шығыстан ақ таң атты
Сонда да арман-тілек тоқтамапты.
Басыма елес ажал төнген шақта
Келіп жеткен адамдар ақ халатты.

Ақ халатты жүректер — ақ дәрігер,
Менің үшін қаншама бопты әбігер.
Сұрай қалса анашым мақтанышпен —
Солар менің құлынымды сақтады дер.

ӨЛЕҢ

Өлең — шабыт құсы екен қиядағы,
Өлең — менің жұлдызым көңілдегі.
Ол мөлдір су әркімдер сусындайтын,
Ол менің аққу ұшқан көлім еді.

Өлең — шабыт құсы екен қиядағы,
Қанатынан тамылжып күй ағады.
Темір қанат, әлі жас ұша алмай жүр.
Бейне өлеңім балапан ұядағы.

ЕГІНЖАЙДА

Бір ұл келіп тіршілікке ақ маңдай,
Ауыл болып көкпар шауып жатқандай.
Паң даладан шаң шығады түйдек боп,
Нән төсіне ат тұяғы батқандай.

Сол тобырдан машиналар ағылып,
Шалғы-орақтың күй дабылы қағылып.
Күнді түнге айналдырып зулайды,
Жапарлары жұлдыздарға шағылып.

Иә, солай, дән тасытып күз лебі,
Бұрандайды егінжайлар — қыз белі.
Сары белде жұбын жазбай шұбырған,
Қомбайндар — тырналардың тізбегі.

АҚЫН

Қуандық Шаңғытбаевқа

Әу бастан-ақ іңкәрмін де құштармы,
Әуеніне бұлбұл тектес құстардың.
Қуатымен сол сиқырлы үндердің,
Қанатымды қағып мен де ұшқанмын.
Табанымды қара тасқа ұрғылап,
Тіршілікте бір түрегеп, бір құлап.
Гүл өмірге жүргенімде шөліккеп,
Нұр қайнарын тосты маған жыр бұлақ
Сол кәусардың тамшысы бар сөзімде,
Бәлкім, айдын сағындырар кезінде.
Аршып өтер тұнық сезім жатады,
Белгісіз бір бастаулардың көзінде.

* * *

Бірде тулап, жуасыр бірде, тегі,
Жұдырықтай жүрегім — жыр мекені.
Тереңінде мөлдіреп жатқан шығар
Маржан сезім — теретін сыр жете

Тіліменен мүбәрак аппақ ардын,
Бәрін-бәрін өзіңе ақтарармын.
Мадақтармын, жыр етіп дүниеге
Сені берген пәк сыйын бақ-таланның.

Шаттанарсың сонда сен; тасыр күлкің,
Сырып тастап қайғы мен ашу бұлтын.
Сол бір шақта жаныңа жаз ұялап,
Ойдан өрге домалар тасың мүмкін.

Нұрға тұнар көңілім өзімнің де,
Ақ сәулемен астасып сезім мүлде.
Солай, жаным, әзірге жүре бер сен,
Құлағыңа сырға ғып сөзімді іл де...

* * *

Махаббаттың сезу үшін дәруін,
Қордың бе оның алай-дүлей дауылын.
Кезіктің бе аптабы мен шөліне,
Көктемгідей білдің бе сен жауынын?

Сүйіспендік күйдіреді шоғында,
Қандай мәңсіз ғұмыр оның жоғында,

...Арман інім, құралайың сенің де,
Кезікпегей бір бейбастақ оғына!

* * *

Десем де, сәулем, сені түсінбедім,
Елестеп неше дүркін түсіме ендің.
О, менің, жүрегімнің шипагері,
Өзіңсіз бітер емес ісім менің.

Алаңдап болам сені іздегендей,
Қызық бар мені тартар түзде нендей.
Жоқтаймын ылғи сені жапырағын
Жоғалтқан құйын ұрлап күзгі емендей.

* * *

Кезеріп ернім бейне бір жатқан тың дала,
Жүргенде дәйім қойныма түнеп мұң ғана.
Бұлақ боп жетіп сусындаттың сен, сабағын
Гүл армандарым қаулады дейсің ырғала.

Жалғай да алмай зәулім шындарға үмітін,
Домбыра болсам шығатын жүдеу үні тым.
Ақ сүйрік сенің саусақтарыңмен түзеліп,
Сайрап ем сол кез шаршауды білмей күні-түн.

Қыс өтті, міне, сен жоқсың еркін күлмедім,
Анау бір ақпан жадымда әлі жүр менің.
Арнаңды менен өзгертіп аулақ салсаң да,
Жанымда қалған назыңмен сенің біргемін.

* * *

Армысын, менің маңдайлым,
Саумысың, таңдай дидарлым.
Бойыма біткен бар қайғым —
Өзіңсің, ерке бұйдалым.

Жақсылық еді сыйларың,
Көрмеп ең әсте түйіліп.
Мен сені сансыз қинадым,
Орынсыз босқа күйініп.

Жұлдыздардай көктегі,
Жарасып шығар қайтадан.
Қателік деген көп, тегі,
Ұялмай қалай айта алам.

Кешіре білді барымды,
Тоқтармын мен де бір күні.
Тәрк ете көрме арымды,
Қуам деп өсек-түлкіні.

Еңсенді ойлар басқандай,
Ұйқысыз түнде тітіреп.
Найзағай құшқан аспандай
Жауарсың бәлкім сіркіреп.

* * *

Дидарың ай нұрымен шағылысып,
Бір арман пәк көңілден алып ұшып,
Биледің... Қалдым ессіз әрі-сәрі,
Жалт еткен жанарыңнан жаңылысып.

Тағы да арбалып сән қимылыңнан,
Кеудемде бұрқ-сарқ етті сырлы құман.
Әлдилеп адалдықты, адамдықты,
Құралдық жыр-дастан боп қилы мұңнан.

Қарсы алып сағынышты көктемдерді,
Сезімге толтырдым мен от кеудемді.
Назың сенің бұлақ боп сусындатты,
Көңілімді құлазыған көптен бергі.

* * *

Жырларым бар — жанартау атылмаған,
Күйлерім бар — сан бұрау тартылмаған.
Тіке маған қарашы ұққын келсе,
Сырларым бар жанарда жалтылдаған.

Кезеңдерде демім бар сарқылмаған,
Достар десе пейілім бар аңқылдаған.
Танисың ба, алыстан естимісің,
Зәу шағында үнім бар саңқылдаған.

Сағынышым өзіндік сарқылмаған,
Сөз бе, тәйірі, сен жайлы қаңқу маған.
Жүрегімде махаббат ұшқындары
Найзағайдай бұлтсыз-ақ жарқылдаған.

Боянып дала, қызғалдақ шешек атқанда,
Егілген қауын қылтиып шығып жатқанда,
Көк тасты тілген мұзбалақ, зәмзәм ақ бұлақ,
Асыр да салып ойнайды дейсің шатқалда.

Тау басын сүйіп таңғы нұр иек артқанда,
Бозторғай көкте тіршілік гимн тартқанда,
Тандырып естен табиғат-сынды аруды,
Көкжиек асып алауы күннің батқанда.

Назарың ауып көрді ме сол шақ гүлдерге,
Түрдің бе құлақ әуезді бұлбұл үндерге?
Мен болсам жүрдім әрінен гүлдің сені іздеп,
Нұр іздеп, тіпті, түнерген мылқау түндерде.

Басқаға емес өзіңе деген жанымен,
Таусылған жоқпын сол адал қалпым —
бармын мен

Сен дегенде жаным тыным тапқан ба,
Ұрынбады қаншама рет ақпанға.
Бітіміді қиялыммен тасқа ойып,
Дидарыңды таластырдым ақ таңға.

Жүрегімнің жеткізуге сыбдырын,
Сені іздеп әлем кезген сыр-жырым.
Мен күлкіне араластырып сомдадым,
Мөлдір таза бұлақтардың сылдырын.

Бұлбұлдардан сұрап саған үн бердім,
Тал бойына септім исін гүлдердің.
Жалынына нәркес қара көзіңнің,
Ұялаттым жұлдыздарын түндөрдің.

Арманыма жетпеспін я жетермін,—
Өзіңді ойлап, өзіңді аңсап өтермін.

* * *

Томсырайып әлденеге гүл бағы,
Нұр келбетін тұр жасырып күн-дағы.
Тіршіліктің жасқайтындай отымен,
Жарқылдайды бұлттың қара құндағы.

Әлсін-әлсін өрекиді жел біткен,
Нәр алғандай әлдеқандай өрліктен.
Қазіргі сәт түнергендей бар маңай,
Күні кеше көңілімді сергіткен.

Бір шеткейде тұнжырайды мүлгіп дөң,
Сай-жыралар кеудесіне мұң бүккен.
Туған жердің қандай тәтті түтіні,
Көтерілген түндіктен...

ЕГІЗ ЖОЛДАР

Мейлің үйде, мейлің шалғай түзде де
Тас мейірден ізгілікті іздеме.

* * *

Кажетіне ақылың жетпей жатқанда,
Жұдырығың дәу болғанға мақтапба.

* * *

Жүрегімнің дұшпанымды жайрататын оғы бар,
Ал достарды ақпанда да жылыта алар
шоғы бар.

ӘКЕ

*(Ұлы Отан соғысынан оралмаған әкем
Ертаев Айнабекке)*

Көрмедім, әке, жүзінді,
Болмадым серік қасыңда...
Іздедім жерде ізінді,
Кеудемді тосып жасынға.

Өссем де, міне, ес біліп,
Естімей жылы сөзінді.
Аңсаймын үнің естіліп,
Тарқатар күнді төзімді.

Бармысың, әке, жоқпысың,
Хабарсыз кеттің, қимаймын.
Көтеріп ұлың топшысын,
Дүниеге мынау сыймаймын.

Беркінген, жаспын, селт етпе,
Бар болсаң тірі, күрсінбе!
Тыныштық тілеп жер-көкке,
Соғысып әлі жүрсің бе?!

* * *

Арманың болып алғы күн,
Көңіліңнің күйін тыңдаттың.
Көзге ерте түскен шалғыным,
Мен сені сонша ұнаттым.

Мен сені сонша ұнаттым,
Жасырын шықтым белдерге.
Өзімді-өзім жылаттым,
Оңаша қалған кездерде.

Мұныма құлақ түрдің де,
Алаң боп өтті әр күнің.
Күздегі талмын бұл күнде,
Кебірсіп жатқан тандырым.

Құрғады тағы тандайым,
Тілейді сенен бұлақты.
Жарқылдап жүрсін маңдайым,
Көзіңнің нұры сияқты.

* * *

Мен біреуге көрінемін түтін боп,
Мен біреуге көрінемін бүтін боп.
Қиялшылда азап барын білмейтін,
Тентек те бар тілдейтін,
Дұшпан да бар күндейтін.
Достарым бар нұр дейтін,
Кездерім бар осыларды ойлаумен,
Кірпігімді ілмейтін,
Кездерім бар жүретұғын қойнаумен,
Өсегі жоқ гулейтін.
Кездерім бар күнді өткізер тойлаумен,
Жақсы ортада маздағымды үрлейтін...
Мен біреуге көрінемін түтін боп,
Мен біреуге көрінемін бүтін боп.